

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Studij hrvatskog jezika i književnosti i mađarskog jezika i književnosti

Valentina Šinko

Neologizmi u sinkroniziranim crtanim filmovima

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Studij hrvatskog jezika i književnosti i mađarskog jezika i književnosti

Valentina Šinko

Neologizmi u sinkroniziranim crtanim filmovima

Završni rad

Humanističke znanosti, filologija, kroatistika

Mentor: doc. dr. sc. Ana Mikić Čolić

Osijek, 2018.

Sažetak

Neologizmi kao pojava u hrvatskome jeziku, za razliku od ostalih drugih lingvističkih pojmova, još uvijek nisu dovoljno istraženi. U ovom radu pozornost će se usmjeriti na neologizme koji se pojavljuju u sinkroniziranim crtanim filmovima, na njihove vrste i način tvorbe. Promotrit će se i dječji govor i njegovo razvijanje zbog specifičnosti predložaka i korpusa o kojima će u radu biti riječ. S obzirom na dječji govor i dobnu skupinu kojoj su crtani filmovi namijenjeni, zanimat će nas u kojoj se mjeri pri sinkronizaciji crtanih filmova tekst prilagođava ciljanoj gledateljskoj skupini, a zaključak će se donijeti na temelju proučavanja brojnosti neologizama i načina njihove tvorbe. Svi pronađeni neologizmi bit će priloženi u tablici, a nakon toga uslijedit će detaljna analiza korpusa pri čemu će se najviše pozornosti pridati njihovoj tvorbi. Neološka građa u ovom radu prikupljena je gledanjem dugometražnog crtanoog filma *Krš i lom* i deset epizoda crtanoog filma *Doktorica Pliško*.

Ključne riječi: neologizam, sinkronizirani crtani film, tvorba riječi

SADRŽAJ

1. Uvod	2
2. Neologizmi.....	2
2.1. Definicija neologizma	2
2.2. Vrste neologizama.....	2
2.3. Načini stvaranja neologizma	4
2.3.1. Tvorbeni postupci.....	5
2.3.1.1. Izvođenje	5
2.3.1.1.1. Sufiksalna tvorba	5
2.3.1.1.2. Prefiksalna tvorba.....	6
2.3.1.1.3. Prefiksno-sufiksna tvorba	6
2.3.1.2. Slaganje	6
2.3.1.2.1. Čiste složenice	6
2.3.1.2.2. Složeno-sufiksna tvorba.....	6
2.3.1.2.3. Sraščivanje.....	7
3. Jezični i govorni razvoj kod djece	7
3.1. Općenito o govoru.....	7
3.2. Novotvorenice u dječjem govoru	8
4. Analiza korpusa	9
4.1. Metodologija prikupljanja korpusa	9
4.2. Popis prikupljenih neologizama	9
4.3. Podjela s obzirom na način stvaranja.....	11
4.3.1. Izvođenje	11
4.3.1.1. Sufiksna tvorba	11
4.3.1.2. Prefiksno-sufiksna tvorba	14
4.3.1.3. Prefiksna tvorba.....	14
4.3.2. Slaganje	15
4.3.2.1. Čisto slaganje ili složeno-neufiksna tvorba.....	15
4.3.2.2. Složeno-sufiksna tvorba.....	15
4.3.2.3. Stapanje.....	16
4.3.3. Neologizmi nastali semantičkom neologizacijom	17
4.3.4. Neologizmi stranog podrijetla	17
5. Zaključak.....	18
6. Literatura	19

1. Uvod

Ovaj rad bavi se neologizmima u sinkroniziranim crtanim filmovima. Cilj je ovoga rada istražiti vrste neologizma i njihovu brojnost, a posebno će se obraditi tvorbeni postupci kojima oni nastaju. U prvom dijelu rada reći će se nešto više o samom pojmu neologizma. Istražit će se i usporediti definicije dostupne u stručnoj literaturi. Neologizmi u radu bit će podijeljeni s obzirom na prirodu inovacije, razlog nastanka i podrijetlo. Svaka od navedenih podjela bit će detaljnije analizirana i podijeljena u podvrste. Nakon podjele s obzirom na vrstu uslijedit će podjele utemeljene na načinu stvaranja neologizama. U drugom dijelu posebno će se govoriti o tvorbenim postupcima pri stvaranju neologizama i svaki od njih posebno će se objasniti. Nakon toga uslijedit će dio o dječjem govoru i njegovu razvoju od samih početaka. Istražit će se pojava novotvorenica u dječjem govoru zbog specifičnih predložaka iz kojih će korpus biti prikupljen, a čija su ciljna skupina upravo djeca. Nakon teorijskog dijela vezanog uz neologizme uslijedit će analiza prikupljenog korpusa na način da će biti opisana metodologija istraživanja, donesen popis prikupljenih neologizama koji će se kasnije u radu analizirati s obzirom na tvorbene postupke kojima su nastali. Na samom kraju donijet će se zaključak.

2. Neologizmi

2.1. Definicija neologizma

O neologizmima u hrvatskoj literaturi nisu provedena mnogobrojna istraživanja i o njima se najčešće piše u kontekstu purizma i tema vezanih uz standardni jezik. Razlog je tome što je riječ o nadasve promjenjivoj kategoriji, sklonoj neprestanim mijenama i propitivanjima o ulasku neologizama u opći leksik ili ostajanju izvan njega, ali i činjenici da takva tema zahtijeva redovito i pažljivo praćenje svekolikih komunikacijskih procesa. Unatoč tome što početak bavljenja neologizmima možemo pratiti još od 17. stoljeća u radu Vitezovića i Relkovića, zatim u radu filoloških škola te u radu Bogoslava Šuleka, koji je dao velik doprinos tom području, pa sve do suvremene hrvatske stručne literature, istraživanja vezana uz neologizme i dalje su malobrojna, a Muhvić-Dimanovski (2005) zaključuje da su postojeće definicije neologizama neujednačene i neodređene. Tako navodi da je prema G. Mouninu neologizam nova riječ, novo značenje neke već postojeće riječi, ali također posuđenica, te riječ koja je ponovno oživjela, dok Mortureux smatra da se iza temeljne, vrlo jednostavne definicije neologizma, krije znatna količina nestabilnosti i

kontradikcije. Riječ je zapravo o tome da se neologizam percipira kao nova riječ, dok je istodobno dvojbeno hoće li se ona leksikalizirati (Muhvić-Dimanovski 2005: 3). Definicija neologizma u hrvatskoj stručnoj literaturi najprisutnija je u rječnicima i savjetnicima hrvatskog jezika i njihovim predgovorima. Anić (1998: 1430) tako neologizam definira kao „u novije vrijeme preuzetu izrazitiju novost prema postojećem rješenju (riječi, izrazu) ili novu upotrebu stare ili nekad konstruirane riječi ili značenja“. *Hrvatski enciklopedijski rječnik* preuzima Anićevu definiciju. Babić (1990: 194) je analizirao semantiku i tvorbu pojedinih tuđica i neologizama u tadašnjemu hrvatskom jeziku, s naglaskom na (ne)potrebi njihove uporabe. U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* pronaći ćemo definiciju neologizma kao nove riječi, odnosno jezične novotvorine koja je nastala u svrhu da se da naziv novom predmetu ili pojmu (Barić 1999: 295). Milković (2010: 66) u svom doktorskom radu piše o normiranju neologizama, donosi njihov sustavan pregled i svoju definiciju neologizma i određuje ga kao „jezičnu pojavnost koja se nalazi u neološkome statusu, a neološki status temelji se na kombiniranju svojstava novosti i prihvaćenosti, a donekle i na svojstvu uklopljenosti u jezični sustav“. Zaključno, proučavanjem literature može se uvidjeti kako su stavovi vezani uz određenje i pojam neologizma različiti.

2.2. Vrste neologizama

Mikić Čolić (2012) neologizme dijeli prema sljedećim kriterijima:

- a) s obzirom na prirodu inovacije
- b) s obzirom na razloge nastanka
- c) s obzirom na podrijetlo.

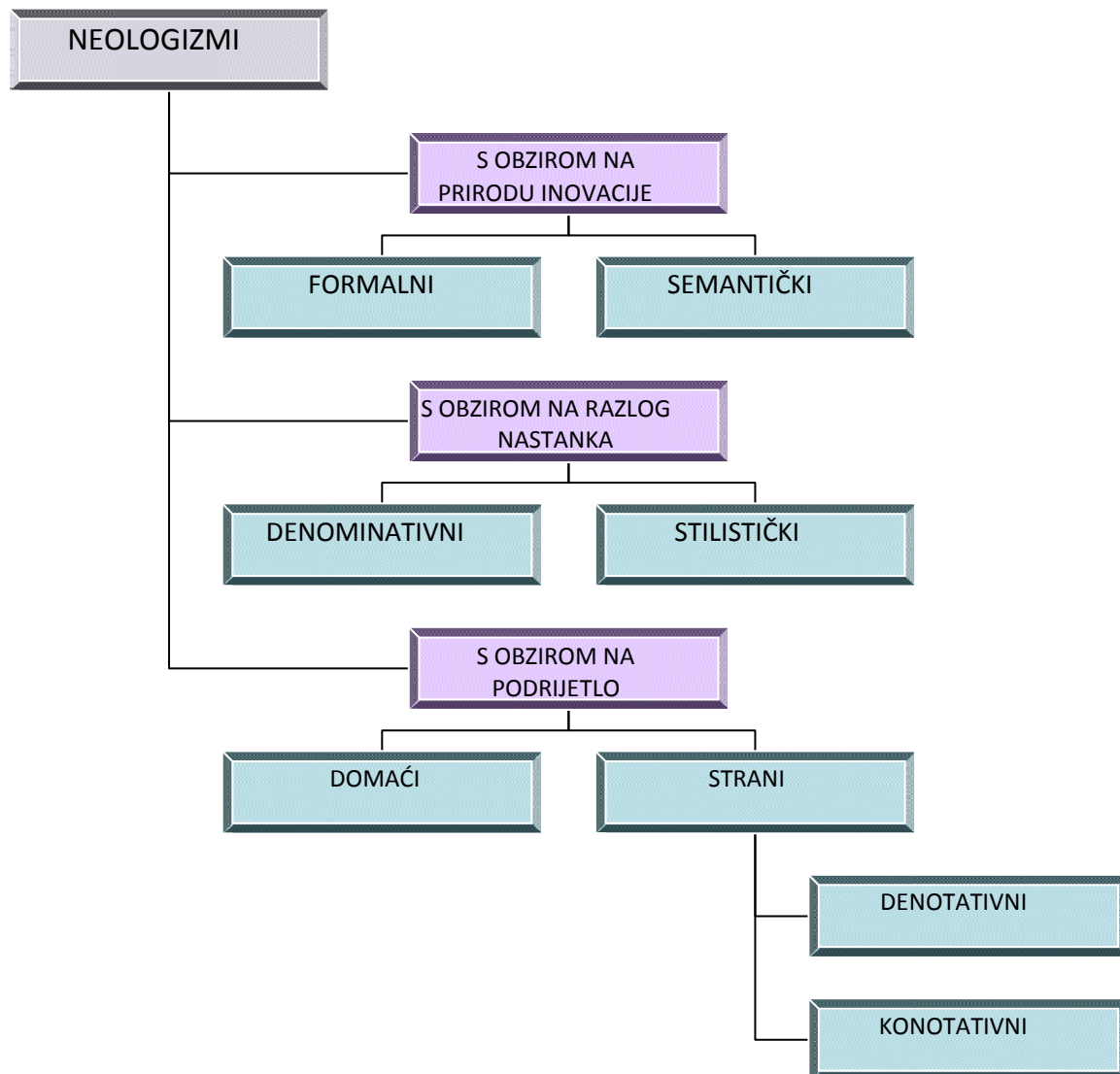
Nadalje, neologizme prema prvom kriteriju dijeli na formalne i semantičke neologizme. Prema drugom kriteriju, po uzoru na Muhvić-Dimanovski, neologizme dijeli na denominativne (one koje u jezik ulaze iz komunikacijskih razloga) i stilističke (nastale iz estetskih razloga, najčešće za potrebu književnih djela). Prema trećem kriteriju neologizmi se dijele na:

- a) one sastavljene od domaćih ili udomaćenih sastavnica
- b) one sastavljene od stranih sastavnica ili njihovom kombinacijom s domaćima.

S obzirom na tu podjelu vidljivo je da neologizme jednim dijelom tvore i riječi stranog podrijetla koje u hrvatski jezik ulaze zajedno s napretkom civilizacije, pojavom novih predmeta, pojmova i pojava. Spomenute riječi stranog podrijetla međusobno se razlikuju s obzirom na vrijeme koje im je potrebno da se integriraju u jezik primatelj na svim jezičnim razinama (Mikić Čolić 2012). Muhvić-Dimanovski (2005) spominje i denotativne posuđenice i konotativne posuđenice, pri čemu će se denotativnima smatrati one koje su potrebne da bi se imenovao pojam ili proizvod

nastao u drugoj zemlji, a konotativnima one koje su posljedica prestiža što ga neka država ili društvo u određenom povijesnom trenutku posjeduje.

Sve načinjene i opisane podjele mogu se objediniti u sljedećem dijagramu (prema Mikić Čolić 2012):

Prikaz 1. Vrste neologizama

Milković (2010) neologizme dijeli promatrajući ih s fonološke, morfološke, leksičke, sintaktičke i grafijske razine. Takvim načinom promatra neologizme u širem smislu što podrazumijeva ne samo nove lekseme, već i nova značenja i nove morfeme. S tog gledišta razlikuje:

a) neofoneme → foneme u neološkome statusu (najmanje nove jezične jedinice koja se ostvaruju na planu izraza, no ne i na planu sadržaja)

- b) neomorfeme → morfeme u neološkome statusu (najmanje nove jezične jedinice koja se ostvaruju na planu izraza i sadržaja)
- c) neolekseme → lekseme u neološkome statusu (nove leksičke jedinice, zamjena za uobičajeno značenje naziva neologizam)
- d) neosintagmeme → sintagmeme u neološkome statusu (nove sintaktičke jedinice)
- e) neografeme → grafeme u neološkome statusu (nove grafijske jedinice).

2.3. Načini stvaranja neologizma

Neologizme možemo odrediti kao nove riječi, lekseme koji traže svoj prostor u jeziku primatelju. Osim što su kao pojava zanimljive za promatranje i istraživanje, s tvorbenog stajališta zanimat će nas načini njihova nastanka, odnosno načini na koje se proširuje leksik u nekom jeziku. Kada je hrvatski jezik u pitanju, Muhvić-Dimanovski (2005) donosi popis načina na koji se leksik proširuje:

1. tvorbenim postupcima
2. stvaranje novih riječi kontrakcijom (sažimanjem)
3. semantičkom neologijom
4. stvaranje novih riječi metonimijom
5. stvaranje novih riječi metaforom
6. slobodnom tvorbom
7. stvaranje novih riječi radi popunjavanja mjesta antonima.

Da bi se moglo govoriti o tvorbi riječi u suvremenom jeziku, potreban je tvorbeni obrazac koji se sastoji od najmanje dviju riječi povezanih dvojnomo vezom, glasovnom i semantičkom. Riječ od koje se u tvorbi polazi naziva se osnovna riječ ili osnovnica, a riječ koja je tvorbom nastala naziva se tvorena riječ ili tvorenica (Babić 2002: 25). Rastavljanjem riječi na jedinice dobivamo različite dijelove. U jednim je dijelovima osnovno leksičko značenje, a drugi služe samo za modificiranje značenja osnove i oblikovanje novih riječi. Dio u kojemu je sadržano osnovno značenje naziva se tvorbenom osnovom, a ostali su dijelovi tvorbeni formanti. Tvorbeni formanti su sufixi, prefiksi i spojnici. Upravo uporaba domaćih tvorbenih formanta zajedno sa stranom tvorbenom osnovom jedan je od načina stvaranja neologizama. Taj način nastajanja novih riječi obradit će se u ovom radu u dodatnom poglavlju. Kada je riječ o stvaranju novih riječi sažimanjem, ono se događa spajanjem dijelova dvaju već postojećih riječi, odnosno prvog dijela jedne riječi s prvim ili drugim dijelom druge riječi. Značajnu skupinu među neologizmima čine semantičke posuđenice ili neosemantizmi. Novi se sadržaji pridodaju već postojećim leksičkim jedinicama (domaćim

riječima) dajući im na taj način dodatno značenje. Muhvić-Dimanovski (2005) posebno izdvaja postupke metonimije i metafore kao jedan od načina na koji kognitivnim procesima nastaju nove riječi. Uz slobodnu tvorbu veže se imenovanje novih pojmova ili pojava pri čemu se rabi oznaka nacije iz koje predmet ili pojava potječe. Velik broj novih riječi nastaje i iz razloga što njihov antonimski parnjak već postoji.

2.3.1. Tvorbeni postupci

2.3.1.1. Izvođenje

Izvođenje je način tvorbe u kojemu nova riječ nastaje od osnove jedne riječi, od jedne osnove. Najčešće nova riječ nastaje tako da se iza osnove dodaje tvorbeni formant. Tvorbeni format koji se dodaje iza osnove jedne riječi naziva se sufiks ili dometak, a takva tvorba sufiksalna tvorba ili sufiksacija.

2.3.1.1.1. Sufiksalna tvorba

Sufiksalna tvorba je najplodnija u hrvatskom jeziku. Tvorbeni formant koji se dodaje iz osnove jedne riječi, kao što je već ranije navedeno naziva se sufiksom, a on je ujedno jasno određen jer posjeduje nekoliko izrazitih obilježja kao što su stalno mjesto u sastavu riječi, obilježje da nikada ne dolazi kao osnova ili u samostalnoj upotrebi i nemogućnost tvorbe semantičke jezgre riječi, već ima samo ulogu modifikatora kada je u pitanju značenje osnove. Sufikse možemo podijeliti na jednovalentne (tvore samo jedan značenjski tip) i polivalentne (tvore više semantičkih tipova) (Babić 2002: 38). Sufiksi se, s obzirom na osnovu na koju se dodaju, mogu podijeliti na imeničke, pridjevske, glagolske i priložne. Svi sufiksi ne sudjeluju jednako u stvaranju novih riječi, pa se s obzirom na stupanj tvorbene aktivnosti dijele na vrlo plodne, slabo plodne i neplodne sufikse. Vrlo plodni sufiksi pokazuju najviši stupanj tvorbene aktivnosti. Od imeničkih sufiksa takvima pripadaju sufiksi: *-(a)c*, *-ač*, *-ak*, *-čić*, *-ica*, *-ić*, *-ina*, *-ka*, *-ost*, *-telj* i pridjevski sufiksi: *-(a)n*, *-ni*, *-ast*, *-ljiv*, *-ov/-ev*, *-in*, *-ski*. Od glagolskih sufiksa u tu skupinu mogu se uvrstiti: *-ati*, *-avati*, *-irati*, *-ivati*, *-ovati*. Slabo plodne imeničke sufikse čijom tvorbom nastaje tek poneka nova riječ čine: *-an*, *-eč(a)k*, *-ič(a)k*, *-ešina*, *-et(a)k*, *-urda* (...). Od pridjevskih u ovoj skupini nalaze se: *-cat*, *-nat*, *-ji* (...), a od glagolskih: *-akati*, *-arati*, *-čiti*, *-jeti* (Barić i dr. 2005: 294).

2.3.1.1.2. Prefiksalna tvorba

Prefiksalna tvorba je tvorbeni način u kojem se tvorbeno značenje riječi izražava pomoću prefiksa ili predmetka. Prefiks kao tvorbeni formant nalazi se na početku riječi. Pri tvorbi nove riječi, za razliku od sufiksa, prefiks modificira samo leksičko značenje osnovne riječi, ali ne potire njezinu morfološku narav (Barić i dr. 2005: 295).

2.3.1.1.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba

Prefiksarno-sufiksna tvorba je tvorbeni način u kojem istodobno djeluju dva tvorbeni načina: sufiksna i prefiksna tvorba.

2.3.1.2. Slaganje

Slaganje je takav način tvorbe u kojoj nova riječ nastaje od osnova dviju ili više riječi, odnosno od dviju ili više osnova. Tvorenica nastala slaganjem naziva se složena riječ, složenica ili kompozit. U slaganje se ubrajaju čisto slaganje, složeno-sufiksna tvorba, sraščivanje, polusloženice, prefiksna tvorba, te prefiksarno-sufiksna tvorba (Babić, 2002: 45-50). Za razliku od Babića u *Hrvatskoj gramatici* prefiksna tvorba i prefiksarno-sufiksna tvorba ubrajaju se u tvorbeni postupak izvođenja i kao dio tog tvorbenog postupka opisane su u ovom radu.

2.3.1.2.1. Čiste složenice

Čistim složenicama nazivaju se one složenice u kojima kao drugi dio dolazi riječ koja može stajati i samostalno. Čiste su složenice sa spojnikom *-u-* ograničene samo na neke riječi u prvom dijelu: *polu-*, *tisuću-*. Primjerice: *poluglas*, *polukat*, *polukrug*.

2.3.1.2.2. Složeno-sufiksna tvorba

Tvorba u kojoj složenice nastaju tako da se pri slaganju istodobno dodaje i sufiks naziva se složeno-sufiksna tvorba. Pri takvom slaganju najčešće se dodaje spojnik i sufiks (npr. *čudo* + *tvor-iti* + *-(a)c* → *čudotvorac*). U toj tvorbi najčešće su složenice sa sufiksom *-ø* (npr. *rukopis*, *suncokret*).

2.3.1.2.3. Polusloženice

Kada se dvije riječi združe u jednu tako da se izgube samo neke gramatičke osobine, a svaka zadrži svoj naglasak, u većini slučajeva i svoje značenje, nastaju polusloženice i pišu se sa spojnicom među njima da se označi njihova polusloženost (npr. *spomen-ploča, rak-rana*). Polusloženice se smatraju jezičnom pojavom koja je na granici između sintakse i tvorbe iz razloga što se pravom tvorbom smatraju postupci kojima od postojećih morfema/riječi nastaje nova jedinstvena riječ.

2.3.1.2.3. Srašćivanje

Način slaganja kada se riječi stalnijega skupa spoje u složenicu naziva se srašćivanje, a riječ tako nastala sraslicom. Srašćivanje je rjeđi način tvorbe, a mnoge riječi koje su tako nastale obično su netvorbene. Takve su riječi primjerice: *blagdan, takozvani, Očenaš* (Babić 2002). U *Hrvatskoj gramatici* taj tvorbeni način naziva se srastanjem, a riječi nastale srastanjem sraslicama (Barić i dr. 2005: 298).

3. Jezični i govorni razvoj kod djece

3.1. Općenito o govoru

Pavličević-Franić (2005) navodi da je govor osnovna ljudska djelatnost uspostavljanja i ostvarivanja jezične komunikacije. Govorenje definira kao vrstu proizvodne (produktivne) jezične djelatnosti kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekog jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja. Sposobnosti govorenja prethodi sposobnost slušanja s pomoću kojeg dijete slušajući i oponašajući odrasle uči svoj materinski jezik. Razvoj govora složen je i suptilan proces koji se odvija pod utjecajem mnogo različitih čimbenika. To je socijalni fenomen i njegov je razvoj moguć isključivo u uvjetima ljudskog okruženja. Zato je važno da je dijete od najranije dobi okruženo dobrim jezičnim uzorima jer su upravo oni ključni u procesu razvijanja govora. Od rođenja djeca komuniciraju s okolinom, ponajviše s majkom te ju promatraju i pokušavaju imitirati njezinu mimiku lica i proizvoditi glasove poput nje. Često nam se zna učiniti da je dijete ponovilo majčinu riječ ili melodiju koju mu pjeva što je samo dokaz da dijete uči govoriti slušajući druge oko sebe. Važno je da roditelji osvijeste tu činjenicu kako bi mogli ispravno poticati uredan razvoj govora. Preduvjet urednog razvoja govora je neoštećenost govornih organa, uredan mentalni razvoj i razvijeno osjetilo sluha (Posokhova 2008: 7).

3.2. Novotvorenice u dječjem govoru

Razvijanje jezika u predškolskoj dobi uvjetovano je znanjem o materinskom jeziku. Djeca vrlo često u nedostatku znanja sama imenuju predmete, pojave ili stanja s kojima se susreću. Pri učenju i usvajanju jezika kao naročito područje potencijala pojavljuje se značenje riječi povezano s tvorbenim sustavom koji se nalazi u okviru pojedinoga jezika. Tvorbeni sustav, kao i svaki drugi, počiva na strukturi jezičnoga znaka i procesima njegova oblikovanja, razvoja i provjeravanja. Temeljne postavke oblikovanja jezičnoga znaka povezane su s tvorbom riječi u ranom jezičnom razvoju u okviru materinskoga jezika. Struktura jezičnoga znaka koja se uobičajeno opisuje kao odnos između izraza (A), sadržaja (B) i uporabe, tj. predmeta (C), u ranom se jezičnom razvoju oblikuje ponešto drugačije. Zbog specifičnosti razvoja jezičnoga sustava u kojem još postoje neoblikovana i tek djelomice oblikovana područja, moguće je da u ranom razdoblju jezični znak bude oblikovan drukčije nego u jeziku odraslih, npr:

- a) nepotpuno oblikovana sastavnica A (zbog fonetičko-fonološkog sustava koji se još razvija), te potpuno oblikovane sastavnice B i C
- b) djelomice ili u potpunosti usvojena sastavnica A (ovisno o stupnju fonetičko-fonološke razvijenosti), neusvojena sastavnica B i situacijski usvojena sastavnica C
- c) potpuno usvojena sastavnica A, te neusvojene sastavnice B i C
- d) potpuno usvojene sastavnice A i B, ali neusvojena sastavnica C, gdje sastavnica C ima preneseno značenje i ostaje neusvojena zbog toga što se razina prenesenog značenja uglavnom ne usvaja u ranom jezičnom razvoju.

U ranom se jezičnom razvoju pojavljuje specifična struktura jezičnoga znaka za koji se može reći da uz stalne sastavnice, izraz (A), sadržaj (B) i uporabu (C), sadrži i privremene sastavnice i to sastavnicu privremenog izraza koja s jedne strane ovisi o fonetičko-fonološkom razvojnom stupnju, a s druge može biti uvjetovana pojavom nekog fonetičko-fonološki potpunog oblika koji kao takav ne postoji u jezičnom sustavu (stvaranje novih riječi, novotvorenice) (Pavličević-Franić, Sikirić 2005). Dječje novotvorenice najčešće su spoj postojećeg znanja i karakteristika novog pojma. Primjerice na izraz A dijete dodaje već postojeće znanje te nastaju izrazi A1 i A2... Na te izraze pridružuje različite sadržaje (B1, B2...) te tako dobiva uporabni izraz C1, C2... Pavličević-Franić i Sikirić (2005) to nazivaju inovacijskim semantomom. Inovacijski su gramatemi dječje novotvorenice s gramatičkim sastavnicama, stoga su za razliku od inovacijskih leksema ograničene distribucije. Riječ je o neološkim tvorbama koje najčešće nastaju paradigmatičkim prijenosom već usvojenoga tvorbenoga uzorka, primjenom gramatičkoga pravila na sve istovrsne dijelove diskursa ili generalizacijom usvojenoga morfološkoga oblika: *patuljka – žena patuljak, glupač – glupan, glupana – glupača, dadilj – muška dadilja*.

4. Analiza korpusa

4.1. Metodologija prikupljanja korpusa

Korpus neologizama za ovaj rad prikupljen je gledanjem crtanih filmova sinkroniziranih na hrvatski jezik. Prva faza istraživanja bila je izabrati i sustavno prikupiti građu. Izabrani su crtani filmovi *Doktorica Pliško* i *Krš i lom* jer se smatraju jednima od gledanijih i zanimljivijih crtanih filmova kada je najmlađa populacija u pitanju. Istraživalo se deset epizoda crtanog film *Doktorica Pliško* sa sljedećim naslovima: *Smanji gas Sonja Spas*, *Najljepši autić*, *Sirena Silvija*, *Glasni Lovro*, *Najveća rupa na svijetu*, *Šumovi u komunikaciji*, *U prirodi*, *Narasli kit*, *Nema bola za vatrogasna kola* i *Prava stvar*¹.

4.2. Popis prikupljenih neologizama

Popis prikupljenih neologizama donosi se u nastavku, a potom će se detaljnije promatrati s obzirom na klasifikaciju prema postojećoj podjeli u literaturi.

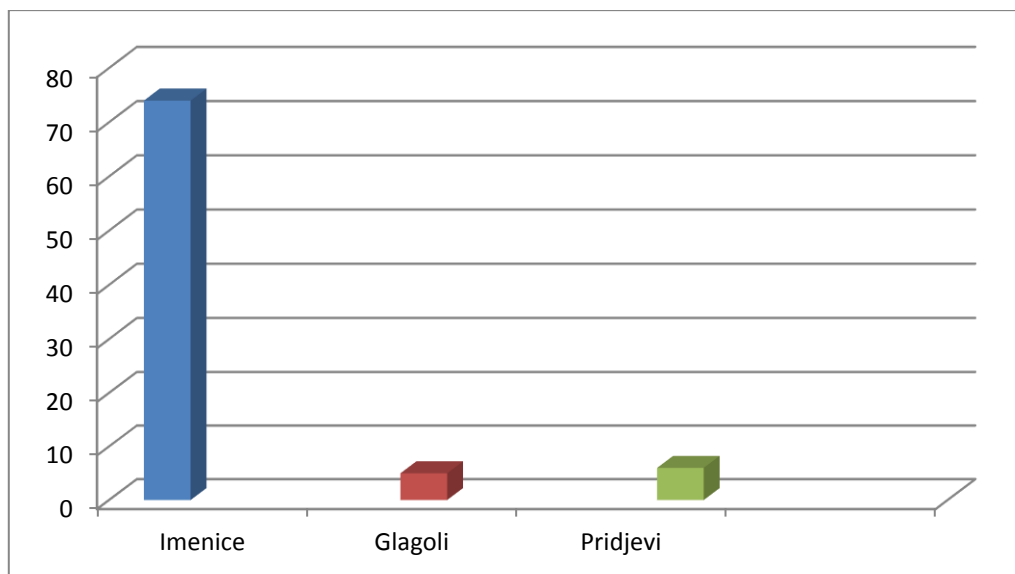
Lista je prikupljenih neologizama (83) abecednim redoslijedom prikazana u sljedećim stupcima:

<i>avatar</i>	<i>cyberbube</i>	<i>gaćosmrd</i>
<i>bag</i>	<i>čudnost</i>	<i>gajba</i>
<i>benijalno</i>	<i>doki</i>	<i>gaža</i>
<i>beskokočan</i>	<i>dražesnijera</i>	<i>gege</i>
<i>bezdovoditis</i>	<i>džemac</i>	<i>gumko</i>
<i>bljakošmrkić</i>	<i>elisopolomitis</i>	<i>grozomorni</i>
<i>bljuvig</i>	<i>fah</i>	<i>hopsica</i>
<i>bombovkost</i>	<i>fila</i>	<i>ispraznitis</i>
<i>bubanica</i>	<i>frend</i>	<i>jurilica</i>
<i>bubati</i>	<i>fritulost</i>	<i>kakaopjeskvik</i>
<i>cool</i>	<i>frka</i>	<i>kakimir</i>

¹ Sve epizode crtanog filma *Doktorica Pliško* pogledane su na internetskoj stranici www.hbogo.hr (pristupljeno 15. kolovoza 2018.).

<i>kompíć</i>	<i>pčelac</i>	<i>strijelohit</i>
<i>komad</i>	<i>pikseleksija</i>	<i>superglasnitis</i>
<i>kremac</i>	<i>pjenjuljulica</i>	<i>šlepko</i>
<i>krstarica</i>	<i>plišanac</i>	<i>šukšuknuti</i>
<i>kupanac</i>	<i>prdekalica</i>	<i>šupljoglavac</i>
<i>lansirač</i>	<i>prika</i>	<i>tudum</i>
<i>lansirigitis</i>	<i>proturbirati</i>	<i>turbastično</i>
<i>ledoslad</i>	<i>psiškot</i>	<i>turbotrk</i>
<i>mrak</i>	<i>razbijač</i>	<i>tutlek</i>
<i>mrzli</i>	<i>ribost</i>	<i>tvrdibogac</i>
<i>nogač</i>	<i>rista</i>	<i>višnjobomba</i>
<i>nougatkrema</i>	<i>show</i>	<i>zadriskati</i>
<i>njamnica</i>	<i>sladoledar</i>	<i>zaglavitis</i>
<i>oglaznuti</i>	<i>slatkač</i>	<i>zuckerpekar</i>
<i>ogrebitis</i>	<i>slatkomaz</i>	<i>žmajček</i>
<i>osić</i>	<i>slatkotrk</i>	<i>žmuklerica</i>
<i>pajdo</i>	<i>smetnjevitis</i>	

Navedeni korpus neologizama čine 73 imenice, 5 glagola i 5 pridjeva.

Prikaz 2. Neologizmi prema vrsti riječi

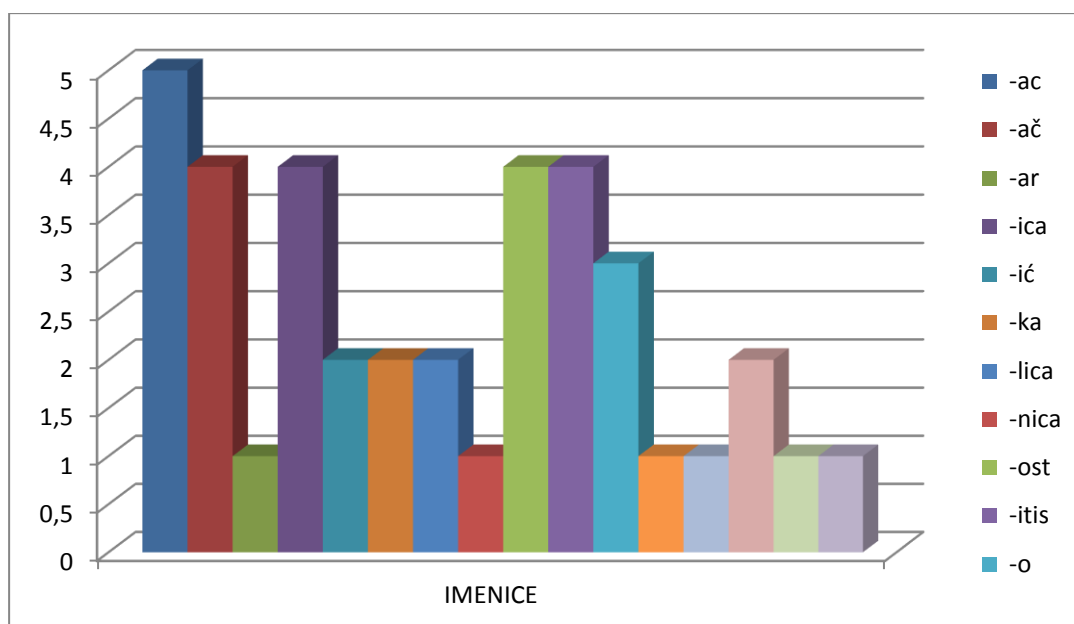
4.3. Podjela s obzirom na način stvaranja

4.3.1. Izvođenje

U ovom poglavlju analizirat će se neologizmi iz korpusa nastali izvođenjem. Kao što je već prethodno u radu objašnjeno radi se o tvorbenom načinu u kojem se tvorbeno značenje izražava tvorbenim nastavkom. Tvorbeni postupak izvođenja može biti izveden sufiksalsnom tvorbom, prefiksalsnom tvorbom i prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbom.

4.3.1.1. Sufiksalsna tvorba

U tvorbi imenica sufiksalsna tvorba je najplodnija. U sufiksalsnoj tvorbi imenica koje se nalaze u korpusu sudjelovali su sljedeći sufiksi: *-ac* (5), *-ač* (4), *-ar* (1), *-ica* (4), *-ić* (2), *-ka* (2), *-lica*(2), *-nica* (1), *-ost* (4), *-itis* (4), *-o* (3) *-ček* (1), *-ija* (1), *-a* (2), *-i* (1), *-ek* (1).

Prikaz 3. Sufiksi zastupljeni u tvorbi neologizama u korpusu

Prema grafikonu vidljivo je najplodniji sufiks *-ac* kada je u pitanju tvorba imenica u korpusu. Tim sufiksom tvore se imenice od imeničkih, glagolskih i pridjevskih osnova. Samo jedna imenica iz korpusa tvorena je glagolskom osnovom (*kupanac*), a sve ostale imenice imaju imeničku osnovu. Kada je u pitanju značenje gotovo svaka od njih, osim imenice *kupanac* koja u kontekstu ovog korpusa znači umanjenicu, označava nositelja osobine. Kao i kod sufiksa *-ac* i kod sufiksa *-ica*, koji je nakon *-ac* jedan od brojnijih, značenje koje sufiks sa sobom nosi podrazumijeva nositelja osobine. Za razliku od sufiksa *-ac*, sufiks *-ica* u tri slučaja tvoren je glagolskom osnovom, dok je imenica *hopsica* nastala od uzvika *hop* i sufiksa *-ica*. Uzvik *hop* karakterističan je kod skakanja, a kako se u ovom slučaju radi o loptici, tvorbena je osnova prigodna unatoč tome što nije uobičajena. Važno je obratiti pozornost na imenice nastale sufiksom *-itis* zbog njihove rijetkosti i neobičnosti, a u korpusu ipak veoma prisutne. Sufiksom *-itis* u hrvatskom jeziku označavaju se upalne bolesti. S obzirom na to da je jedan od izvora primjera crtani film *Doktorica Pliško*, sufiks *-itis* je očekivan. U nastavku je donesena tablica svih sufiksa i imenica koje su od njih tvorene.

SUFIKS	IMENICA
<i>-ac</i>	<i>džemac, kupanac, kremac, pčelac, plišanac</i>
<i>-ač</i>	<i>lansirač, nogač, razbijač, slatkač</i>
<i>-ar</i>	<i>Sladoledar</i>
<i>-ica</i>	<i>hopsica, jurilica, krstarica, žmuklerica</i>
<i>-ić</i>	<i>kompić, osić</i>
<i>-ka</i>	<i>Frka, prika</i>

<i>-lica</i>	<i>prdekalica, pjenjuljica</i>
<i>-nica</i>	<i>Bubanica</i>
<i>-ost</i>	<i>Bombovkost, Čudnost, ribost, fritulost</i>
<i>-itis</i>	<i>lansirigitis, ogrebitis, smetnjevitis, zaglavitis</i>
<i>-o (odmilice)</i>	<i>Šlepko, gumko, pajdo</i>
<i>-ček (umanjenice)</i>	<i>žmajček</i>
<i>-ija</i>	<i>piksleksija</i>
<i>-a</i>	<i>Rista</i>
<i>-a (radne imenice)</i>	<i>fila</i>
<i>-i (odmilice)</i>	<i>doki</i>
<i>-(e)k</i>	<i>tutlek</i>

Sufiksalsnom tvorbom pridjeva tvore se opisni, posvojni i gradivni pridjevi. U korpusu je zabilježen samo jedan opisni pridjev s općim značenjem. Sufiks kojim je tvoren je *-ni*.

SUFIKS	PRIDJEV
<i>-ni</i>	<i>grozomorni</i>

Kod jednog od glagola iz korpusa nastalih sufiksalsnom tvorbom možemo govoriti o imperfektivizaciji. Za drugi možemo reći da je deminutivan. Sufiksi kojima su tvoreni jesu *-a(ti)*, *-nu(ti)*. Kada se govori o značenju, deminutivni glagol nosi značenje trenutnosti, jednokratnosti. Glagol *bubati* nesvršeni je glagol, a označava bol koja neprekidno traje.

SUFIKS	GLAGOL
<i>-a(ti)</i>	<i>bubati</i>
<i>-nu(ti)</i>	<i>šukšuknuti</i>

4.3.1.2. Prefiksarno-sufiksarna tvorba

Imenice nastale prefiksarno-sufiksarnom tvorbom u tvorbnoj su vezi s prijedložnim izrazom. U toj su tvorbi najplodniji sufixi *.(a)c*, *-(a)k*, *-ar*, ali zbog specifičnosti korpusa prisutan je i sufix *-itis*. Značenje koje nose usko je povezano s prijedložnim izrazom s kojim se vežu, pa će imenice nastale ovom tvorbom označavati odsutnost onoga što je imenovano osnovnom riječju.

PREFIKS/SUFIKS	IMENICA
<i>bez-/-itis</i>	<i>bežvoditis</i>
<i>iz/ -itis</i>	<i>ispraznitis</i>

Kao i imenica nastala prefiksarno-sufiksarnom tvorbom, isto tako je i pridjev u tvorbnoj vezi s prijedložnim izrazom. Pridjev iz korpusa sastoji se od prefiksa *bez-* (koji je najplodniji kada su u pitanju pridjevi) i sufixa *-an*. Prefiksom *bez-* izriče se odsutnost onoga što je imenovano osnovnom riječju.

PREFIKS/SUFIKS	PRIDJEV
<i>Bez-/- an</i>	<i>beskokočan</i>

Kada su u pitanju glagoli, prefiksarno-sufiksarna tvorba najmanje je plodna. Oba pronađena glagola imaju imeničku osnovu. U slučaju glagola *oglaznuti* spojem sufixa *-nu(ti)* i prefiksa *o-* nastaje svršeni glagol koji znači postati glazura. Kod glagola *proturbirati* spajanjem sufixa *-a(ti)* i prefiksa *pro-* nastaje glagol koji označava kretanje s nekom radnjom.

PREFIKS/SUFIKS	GLAGOL
<i>o-/-nu(ti)</i>	<i>oglaznuti</i>
<i>Pro-/-a(ti)</i>	<i>proturbirati</i>

4.3.1.3. Prefiksarna tvorba

Prefiksarna tvorba najplodniji je tvorbni način glagola. Od većine glagola prefiksarnom tvorbom mogu se tvoriti novi glagoli. Glagoli nastali prefiksacijom nazivaju se i složenim glagolima. U

korpusu je prisutan samo jedan glagol nastao tom tvorbom. Prefiks koji je prisutan je *za-*, a zajedno s osnovnom riječi u značenju je vršenja radnje u nepovoljnom smjeru.

PREFIKS	GLAGOL
<i>za-</i>	<i>zadriskati</i>

4.3.2. Slaganje

4.3.2.1. Čisto slaganje ili složeno-neufiksalna tvorba

Nesufiksne složene su one koje u svom drugom dijelu imaju riječ koja može stajati samostalno. Prema tvorbenoj strukturi nesufiksne se složene svrstavaju u nekoliko tvorbenih tipova. Sva tri tvorbeni tipa prikazna su u tablici koja slijedi, a nesufiksne složene svrstane su u jedan od njih. Za složenicu *zuckerpekar* važno je napomenuti da je osnova stranog podrijetla i veže se na domaći leksem. Također kod složene *cyberbube* i njezinog svrstavanja u tvorbeni tip sa spojnikom *-ø-* važan je naglasak kojim je složena izrečena u crtanom filmu prema kojemu možemo čuti da se radi o jednoj složenoj riječi, a ne dvije odvojene.

Tvorbeni tip sa spojnikom <i>-o-</i>	Tvorbeni tip sa spojnikom <i>-ø-</i>	Složene s pokraćenom pridjevskom osnovom u prvom dijelu i spojnikom <i>-o-</i>
<i>višnjobomba</i>	<i>kakimir</i>	<i>Ledoslad</i> (<i>led(eni) sladoled</i>)
	<i>nougatkrem</i>	<i>slatkotrk</i>
	<i>zuckerpekar</i>	<i>turbotrk</i>
	<i>cyberbube</i>	

4.3.2.2. Složeno-sufiksna tvorba

Imenice složeno-sufiksne tvorbe dijele se u dvije skupine prikazne u tablici koja slijedi. Drugi sufiksi kojima se tvore imenice složeno-sufiksne tvorbe jesu *-itis* i *-ac*. Kao što je već ranije u radu napomenuto, sufiks *-itis* očekivan je s obzirom na predložak iz kojega je korpus nastao. Složene iz korpusa tvorene sufiksom *-ac* imenice su sa značenjem nositelja osobine.

Imenice složeno-sufiksne tvorbe s nultim sufiksom	Imenice složeno-sufiksne tvorbe s drugim sufiksima
---	--

<i>gaćosmrd</i>	<i>elisopolomitis</i>
<i>strijelohit</i>	<i>superglasnitis</i>
	<i>šupljoglavac</i>
	<i>Tvrdibogac</i>
	<i>kakaopjeskvik</i>

4.3.2.3. Stapanje

Muhvić-Dimanovski (2005) stapanje određuje kao sažimanje prvog dijela jedne riječi i drugog dijela druge riječi, s time da je kraj riječi obično zadnji slog druge riječi, ali ponekad i samo jedan fonem (ili grafem). Stopljenice u hrvatskom jeziku mogu se prema strukturi podijeliti u tri tipa (prema Mikić Čolić 2012) koji su navedeni u tablici koja slijedi:

Stopljenice nastale od prvog dijela prve i drugog dijela druge riječi	Stopljenice nastale uključivanjem jedne ili obiju riječi u cijelosti u novu riječ pri čemu može doći do glasovnog preklapanja	Stopljenice u kojima je dio jedne riječi umetnut u drugu riječ koja ostaje netaknuta
<i>bljuvig</i>	-	<i>njamnica</i>
<i>dražesnijera</i>	-	<i>slatkomaz</i>
<i>turbastično</i>	-	<i>psiškot</i>
<i>benijalno</i>		

U nastavku će biti prikazan postupak tvorbe stopljenica iz korpusa:

bljuvig → **bljuv**otina + **podrig**

dražesnijera → **dražesno** + **bombonijera**

njamnica → **njam** + **tamnica**

slatkomaz → **slatko** + **namaz**

psiškot → **pas** + **piškota**

turbastično → **turbo** + **fantastično**

benijalno → **be** + **genijalno**

U složenicama *benijalno* i *njamnica* važno je uočiti da je u tvorbi prisutan uzvik za razliku od ostalih složenica u kojima pri tvorbi sudjeluju imeničke ili pridjevske osnove. Ove dvije složenice

možemo promatrati i kao okazionalizme iz razloga što su oni karakteristični za korpus kojemu pripadaju upravo u svome autonomnom značenju. Zanimljiva je i tvorba složenice *psiškot* u kojoj u prvoj riječi dolazi do glasovne promjene nepostojanog *a*, a u svrhu stvaranja složenice sa značenjem psa u obliku piškote.

4.3.3. Neologizmi nastali semantičkom neologizacijom

Među neologizmima značajnu skupinu čine semantičke posuđenice ili neosemantizmi. Novi se sadržaji pridodaju već postojećim leksičkim jedinicama povećavajući na taj način broj značenja. Neki autori neosemanteme dijele na homonimske i sinonimske, ali postoji podjela i na:

1. jednakost (podudaranost) po obliku
2. jednakost (podudaranost) po značenju

Svi neosemantizmi iz korpusa pripadaju drugoj skupini.

gajba → prostor življenja i boravljena

tudum → vrsta voća, u značenju čovjeka koji nije jako pametan

omad → čovjekov izgled

mrak → osobina

mrzli → naziv za predmet napravljen od snijega

gege → naziv za odjeću

4.3.4. Neologizmi stranog podrijetla

Posuđenice tvore veliki dio neološkog leksika jer je nemoguće očekivati da će svaka nova riječ koja se u nekom jeziku pojavi zajedno s „uvezenim“ pojmom odmah biti prevedena. Među posuđenicama u današnje vrijeme najveći prostor zauzimaju riječi s engleskog govornog područja. Razlog priljeva stranih riječi u hrvatski jezik, pa i u druge jezike koji nisu engleski, leži velikim dijelom u globalizaciji. Stalni napredak tehnologije i IT sektora jedan je od glavnih razloga mnoštva posuđenica pristiglih iz engleskog jezika u hrvatski. Za mnoge riječi iz tog područja u hrvatskom jeziku nema adekvatne zamjene, a ako ona i postoji utjecaj engleskog jezika toliko je velik da u velikom broju slučajeva anglizam u potpunosti zamijeni hrvatsku riječ. Kada je riječ o ortografiji, za riječi stranog podrijetla iz korpusa ne možemo točno govoriti kako bi se one pisale zato što smo pri prikupljanju korpusa bili izloženi samo njihovom izgovoru. Iz spomenutog razloga neologizmi stranog podrijetla ispisani su na temelju dosadašnjeg čitalačkog iskustva i proučavanja

literature. Budući da je riječ o specifičnom predlošku iz kojeg je prikupljen korpus u radu će se govoriti samo o posuđenicama na fonološkoj razini. Mikić Čolić (2012) govoreći o procesu prilagodbe modela u repliku utvrđuje da postoje varijacije u ortografiji i izgovoru. Na temelju navedenoga donosi i podjelu:

- a) originalna engleska ortografija je zadržana i nema nikakve oznake kako se posuđenica izgovara (*avatar, bag, cool, friend, show*)
- b) ortografski oblik posuđenice prilagođen je prema sustavu ortografije jezika primatelja, odnosno riječ je o zamjeni grafema prema sličnosti (*fah, gaža*)
- c) ortografija je formirana prema engleskom izgovoru.

5. Zaključak

U ovome smo radu istraživali zastupljenost neologizama u sinkroniziranim crtanim filmovima. Izdvojena su 83 neologizma te su analizirani na temelju tvorbenih postupaka kojima nastaju. Među neologizmima najviše je imenica, dok glagoli i pridjevi zauzimaju tek mali postotak u cijelom korpusu. Većina neologizama iz korpusa ima domaću osnovu na koju se dodaju afiksi. Tek je nekolicina neologizama stranog podrijetla. Ovaj je rad također dokazao da je sufiksalna tvorba najplodniji tvorbeni način u hrvatskome jeziku. To je ujedno i najjednostavniji način jer se, dodavanjem sufiksa, ne mijenja ništa u korijenu same riječi. Najbrojnije su imenice sa sufiksima -ac, -ač, -ica, -ost, -itis. Posljednji među njima inače nije plodan u sufiksnoj tvorbi, međutim zbog predloška u kojem je jezik medicine sveden na razinu koje dijete može razumjeti, u ovom korpusu je prisutan. Osim neologizama nastalih sufiksnom tvorbom, velik broj njih nastao je složeno-sufiksnom i složeno-sufiksnom tvorbom. Kada bi se proučilo njihovo značenje moglo bi se zaključiti da se takvim načinom tvorbe jezik približava djetetu na način da se njemu već poznatoj leksičkoj jedinici dodaje neka koja je neobična u tom kontekstu. Stapanjem naizgled nespojivih leksičkih jedinica jezik crtalog filma postaje zanimljiviji djetetu na način da se njemu već poznatoj leksičkoj jedinici dodaje neka koja je neobična u tom kontekstu. Stapanjem naizgled nespojivih leksičkih jedinica jezik crtalog filma postaje zanimljiviji djetetu na način da se njemu već poznatoj leksičkoj jedinici dodaje neka koja je neobična u tom kontekstu. Nakon analize neologizama koji se pojavljuju u sinkroniziranim crtanim filmovima može se zaključiti da su neologizmi učestali. Može se uočiti da se pri sinkronizaciji vodi računa o tome da se jezik prilagodi djetetu, a tvorbom neobičnih i novih riječi, odnosno neologizama, stvara ugodaj zabave i igre.

6. Literatura

1. Anić, Vladimir, *Rječnik hrvatskoga jezika*, 3. izdanje, Novi Liber, 1998.
2. Babić, Stjepan, *Hrvatska jezikoslovna čitanka*, Globus, Zagreb, 1990.
3. Babić, Stjepan: *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*, 3. izdanje, HAZU, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002.
4. Barić, Eugenija i dr., *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Školska knjiga, Zagreb, 1999.
5. Barić, Eugenija i dr., *Hrvatska gramatika*, 4. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
6. Mikić Čolić, Ana, *Neologizmi u hrvatskom jeziku nakon 1990. godine*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Osijeku, 2012.
7. Milković, Alen, *Normiranje neologizama u hrvatskome jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2010.
8. Muhvić-Dimanovski, Vesna, *Neologizmi: problemi teorije i primjene*, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Zagreb, 2005.
9. Pavličević-Franić, Dunja, *Komunikacijom do gramatike: razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb, Alfa, 2005.
10. Pavličević-Franić, Dunja; Sikirić, Marija, *Inovacijski semantemi u procesu usvajanja jezičnoga znaka*, časopis *Jezik*, 92-102, 2005.
11. Posokhova, Ilona, *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje*, Buševac, Ostvarenje, 2008.

7. Izvori

1. Doktorica Pliško www.hbogo.hr (zadnje gledano 15. kolovoza 2018.)
2. Krš i lom www.hbogo.hr (zadnje gledano 15. kolovoza 2018.)